

Ammatti-identiteetin rakentuminen – tutkimus erityisopettajien koulutuskokemuksista etäopetuksessa

KT Johanna Mäki-Havulinna
FT Kristiina Huhtanen
KM Satu Lausmaa

Kvs-säätiö Etäopetuksen tutkimuksen päivä 5.11.2021

Tutkimus

Erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antaviin opintoihin valittiin Rauman yksikössä 47 opiskelijaa lukukaudella 2020-2021. Kysely syyslukukauden alussa ja kevätlukukauden päättyessä

Tutkimuksen analyysimenetelmänä on kvalitatiivinen sisällönanalyysi

Tutkimuskysymys: Miten erityisopettajaopiskelija rakentaa ammatti-identiteettinsä poikkeusoloissa?

Tutkimuksen teemat:

1. Miten erityisopettajaopiskelijan yhteistyötaidot ovat kehittyneet ja rakentuneet opintojen aikana?
2. Miten erityisopettajaopiskelijan ammatillinen osaaminen ja taidot ovat kehittyneet opintojen aikana?
3. Millainen on opiskelijan kokemus erityisopettajaopinnoista ja millaisena opiskelijaopiskelija näkee laadukkaan oppimisympäristön?

Teoreettinen viitekehys perustuu ammatillisen identiteetin rakentumisen neljälle perusolettamukselle:

1. Kontekstisidonnaisuus, joka muotoutuu sosiaalisten, kulttuuristen, poliittisten ja historiallisten voimien muokkaamassa ympäristössä.
2. Tunteet liittyvät sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa.
3. Identiteetti on jatkuvassa muutoksessa.
4. Asioiden merkitykset muuttuvat

Poimintoja tuloksista

1) Opiskelijoiden käsityksiä taidostaan tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Arvioivat omaa taitavuuttaan asteikolla 2-10.

Syksy 2020: ka 6.8

Kevät 2021: ka 7.8

Arvio pandemia-ajan jälkeen: ka.7.9

2) Huoltajien kanssa tarkoituksenmukaista pitää palaveri

Syksy 2020: 1-2 kertaa lukuvuodessa 59,5%

Kevät 2021: 3-4 kertaa lukuvuodessa 51,2%

Suurin osa (83,7%) näki kasvokkain tapahtuvan kohtaamisen tärkeänä.

3) Hyvän koulu- tai varhaiskasvatuspäivän perusta

Syksy 2020: aikuinen-lapsi suhteen toimivuus 73,8%, lapsen saama oppimiskokemus 71,4%, opetussuunnitelman tavoitteisiin pääsy 4,8%

Kevät 2021: aikuinen-lapsi suhteen toimivuus 58,2%, lapsen saama oppimiskokemus 18,6%, opetussuunnitelman tavoitteisiin pääsy 2,3%

Poimintoja tuloksista

4) Opiskelijat saivat arvioida, miten taitavia he kokevat olevansa oppilaan/lapsen tukemisessa.

Syksy 2020: vastaukset sijoittuivat suuremmaksi osaksi arviointiasteikon (2-10) puolenvälin paremmalle puolelle. 56 % vastanneista opiskelijoista arvioi oppilaan/lapsen tukemisen taitonsa lähelle maksimi arvoa. Taidoiltaan heikoiksi koki 12 % vastanneista opiskelijoista ja 32 % opiskelijoista koki taitonsa oppilaan tai lapsen tukemisessa keskitasoisesti.

Kevät 2021: opiskelijoiden kokemukset oppilaan tai lapsen tukijoina olivat huomattavasti vahvistuneet. Kaikkien opiskelijoiden vastaukset olivat vähintäänkin arviointiasteikon puolessavälissä tai sen paremmalla puolella. Suurin osa vastauksista asettui arviointiasteikon maksimiosan neljännekseen. Opiskelijat perustelivat vastauksiaan *erityisopettajaopinnoista saamallaan tietotaidolla*. Erityisesti *harjoittelujaksot* olivat olleet opiskelijoille tärkeitä ja toivat varmuutta opiskelijoiden taitoihin tukea oppilasta tai lasta arjessa. Covid-19 olosuhteisiin liittyvät muutokset *eivät olleet vaikuttaneet* opiskelijoiden vastauksiin.

Poimintoja tuloksista

5) Opiskelijoilta kysyttiin, mikä taito on erityisopettajalle tärkein.

Vastauksista korostui tärkeimmäksi taidoksi lapsen tai oppilaan kohtaamisen taito syksyn ja kevään kyselyssä. Opiskelijat kokivat, *etteivät* covid-19 ja siihen liittyvät poikkeusolot *ole muuttanut* heidän käsitystään erityisopettajan tärkeimmästä taidosta. Vastauksissa korostui kohtaamisen ensisijainen merkitys opettajan pedagogiikassa. Onnistunut lapsen tai oppilaan kohtaaminen luo pohjan kaikelle toiminnalle. Kohtaamisen *”päälle on helpompaa rakentaa muita tukitoimia, menetelmiä ja omaa substanssiosaamista”*. Seuraavaksi tärkeimpinä taitoina opiskelijat pitivät opetusmenetelmien hallintaa ja substanssiosaamista. Substanssiosaamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä oppiaineen teoreettisen pohjan hallintaa. *Sensitiivinen työote, yhteistyötaidot, läsnäolo, pedagoginen rakkaus ja ryhmänhallinta* mainittiin vapaasti vastattavassa osiossa. Kurinpitoa ei katsottu tärkeäksi taidoksi ollenkaan.

Ammatti-identiteettiä vahvistavia tekijöitä:

- Opiskelijan motivaatio
- Tahto kehittyä opettajana
- Harjoittelussa koetut onnistumisen kokemukset.
- Muutosten hyväksyminen ja niistä selviäminen

”Uskon koronan tuoneen tietynlaista rauhaa tekemiseen - ikinä ei tiedä mitä eteen voi tulla. Asioita on turha murehtia etukäteen, koska yllätyksiä tapahtuu. Paljon on myös joutunut pohtimaan omia toimintamalleja ja miettiä, miten voi itse asioihin vaikuttaa.”

”Oma ammatti-identiteettini on kasvanut korona-aikana. Uskon työni olevan hyvin merkityksellistä ja vaikuttavan ihan yhteiskunnan tasolla lasten ja perheiden hyvinvointiin.”

”Joka tapauksessa opettajuusidentiteettini on muuttunut erityisopintojen aikana, sitä on vaikea irrottaa koronaepidemiasta, koska ne olivat samaan aikaan.”

”On oppinut enemmän joustamaan ja keksimään toisenlaisia ratkaisuja”.

Ammatti-identiteetin kehittymistä heikentäviä tekijöitä

- Koronakriisiajan epävarmuus
- Stressi, miten selviydyn opiskelusta
- Yksinäisyys ja pelot mm. tietoteknisestä osaamisesta ja koronan tuomista uusista haasteista
- Erityisopettajan työ koronan jälkeen - kuormittavuus

”Sosiaaliset kontaktit ovat minimissä, eikä normaalia kanssakäymistä ole. Yksin kun kotona pyörittelee ajatuksia alkaa jo vähän epäillä itseään ja sitä ymmärsikö kaiken oikein. Ryhmätyötkin, joissa normaalisti pohtisi muiden kanssa yhdessä tapahtuvat koneella, niin että kaikki täydentävät samaa tiedostoa, eikä oikeastaan ajatuksia pääse vaihtamaan, jos ei sille erikseen varaa aikaa ja kutsu zoomiin. Covid 19 on taannuttanut minua sosiaalisesti ja tehnyt oloni epävarmaksi. Onneksi käytännönharjoitteluissa kuitenkin sain onnistumisen kokemuksia.”

”Pallottelu etä- ja lähiopetuksen välillä ja jatkuva epävarmuus ovat tehneet sen, että tuleva lukuvuosi 21-22 jännittää ja stressaa jo etukäteen.”

”Kyynistyminen ja epävarmuus tulevasta stressaa- etä vai lähiopetus?”

**TURUN
YLIOPISTO**

Etäopetus uudistaa erityisopettajan osaamista ja haastaa opettajan ammatti-identiteettiä

Digitaaliset taidot – Etäkohtaamiset ja palaverit (monialainen työryhmä)

Perheiden ohjaus palveluiden piiriin (SOTE – uusi haaste perheille) Mitä palveluita, milloin, missä?

Tuen tarve kasvussa (neurologiset, psyykkiset, tunne-elämän ongelmat lisääntyneet) – ”erikoistuminen”

Resurssien tarve lisääntynyt

A photograph of a park path in autumn. The path is covered in fallen yellow and orange leaves. Large trees with green and yellow foliage line the path. The word "Kiitos!" is written in white text across the center of the image.

Kiitos!